

BILDENDE
KUNSTNERES
FORENING
HORDALAND

Bildende Kunstneres Forening Hordaland
Pb 1745 Nordnes
5816 Bergen

E-post: bkfh@bkfh.no
Tlf.: 92623992 / 92820212
Web: bkfh.no

Kultur- og idrettsavdelingen
Hordaland fylkeskommune
Postboks 7900
5020 Bergen

Bergen, 23.09.2014

HØRINGSUTTALELSE TIL "PREMISS: KULTUR – REGIONAL KULTURPLAN FOR HORDALAND 2015-2025"

Vi leser med stor interesse at Hordaland Fylkeskommunes (HFK) kulturplan 2015-2025 er visjonær; den er ambisiøs og har mange gode hensikter. Samtidig kan den virke noe urealistisk fordi den er lite konkret. BKFH ønsker allikevel å støtte oppunder planen som helhet – vi mener det er svært viktig å sette seg høye mål og være visjonær på kunst- og kulturpolitikens vegne.

Som det flere steder påpekes i planen er kunst- og kulturfeltet omfattende, og vi vil her begrense oss til å gi tilbakemelding på de viktigste punktene for billedkunstfeltet og billedkunstnere spesielt. Dette dreier seg hovedsakelig om hvordan det profesjonelle kunstfeltet beskrives, og hvilke målsettinger og tiltak planen legger opp til på feltets vegne.

Men først vil vi skryte litt av HFK: Vi applauderer at det profesjonelle kunstfeltet beskrives som et eget satsningsområde i planen, og at det legges til grunn en forståelse for at profesjonell kunst og kultur er noe annet enn amatør- og frivillig kulturvirksomhet. Det er riktig som det blir påpekt, at det frivillige og det profesjonelle feltet har ulike mål, og at det trengs ulike virkemiddel og redskap for utvikling innen begge felt. Når det gjelder konkrete virkemiddel eller redskap finner vi ingen slike i planen, men ser frem til å fortsette dialogen med HFK fremover. Vi er også så freidige at vi foreslår noen konkrete tiltak til sist i denne uttalelsen.

Vi vil også anerkjenne at *Stortingsmelding 23: Visuell kunst* er tatt med som referanse for planen, noe vi tidligere har påpekt at den ikke var. Beskrivelsen av denne på side 9 er kort, men vi ser at noe av den gjenspeiles i beskrivelsen av det profesjonelle kunstfeltet spesielt på sidene 49-51.

2.4 Virkemiddel og støtteordninger

Kriteriene for tilskudd til drift og prosjekt oppfatter vi er i samsvar med planens generelle målsettinger. Vi merker oss at det legges til grunn ulike tildelingskriterier for amatør/frivillig kultur og profesjonell kunst og kultur, og ser dette som svært viktig. Å bli vurdert etter faglig kvalitet, og sådan i alle ledd, er avgjørende for det profesjonelle kunstfeltet. Vi oppfatter at vår faglige integritet og kompetanse tas på alvor.

I handlingsprogrammets *Innsatsområde 13: Virkemiddel og støtteordninger, Tiltak C. Tilpasning og vurdering av nye fylkeskommunale tilskotsordninger i samsvar med målsettingane i Regional kulturplan*, ser vi at BKFH kan ha en sentral rolle som samarbeidspartner for tilskuddsordninger som kunstnerstipend, prosjektstøtte og internasjonale/gjestekunstnerordninger. Vi mener at både nye og eksisterende ordninger trenger tilpasning og vurdering, slik det også beskrives på side 40. Vi foreslår at dette tas med i handlingsprogrammet, og at tiltaket endres til: *C. Tilpasning og vurdering av nye og eksisterende fylkeskommunale tilskotsordninger i samsvar med målsettingane i Regional kulturplan*.

4.7 Kulturformidling og kunstproduksjon

I kapittel 4.7 Kulturformidling og kunstproduksjon på side 28 blir utfordringene innen kunstfeltet identifisert og beskrevet. Innledningsvis hevdes det at "kulturlivet er ein viktig del av et kreativt samfunn". Er det ikke heller sånn at kulturlivet er/representerer det kreative i samfunnet? Eller er det sånn at uten det kreative i samfunnet ville vi ikke hatt kulturlivet? Og hva er egentlig et kreativt samfunn? Slik setningen fremstår gir den ingen mening, bortsett fra at vi forstår at kultur og kreativitet er viktig for og i samfunnet. Hvis planen skal fremstå seriøs foreslår vi at setningen strykes, eller at den endres til (...) *kulturlivet er ei forutsetning for et kreativt samfunn*.

Videre, i neste setning, påpekes det at "kulturvirksomhet som gir rom for skapning og kreative prosesser kan ha overføringsverdi til andre samfunnsområder (...)" (vår utheving). Vi vil påstå at kulturvirksomhet per definisjon gir rom for skapning og kreative prosesser, og foreslår at setningen endres til: *Kulturverksemd gjev rom for skaping og kreative prosessar som kan ha overføringsverdi til andre samfunnsområde som helse, opplæring og næringsliv*.

I neste avsnitt legges det vekt på at kunst er utviklende for enkeltmennesket og for fellesskapet. Vi ser positivt på ønsket om å stimulere til økt forståelse for og kjennskap til samtidskunst ("vår tids kunst") og erkjennelsen av at det offentlige skal bidra til vilkår som gjør det mulig å produsere god og nyskapende kunst. Helt konkret handler det om leve- og arbeidsvilkår, og dette mener vi kan presiseres i neste setning i avsnittet slik: *Det offentlege har eit ansvar for å bidra til at kunstnarane har leve- og arbeidsvilkår som gjer det mogleg å produsere god og nyskapande kunst*.

I tredje avsnitt beskrives faglige nettverksorganisasjoner: "Kultur- og kunstlivet har lukkast med å etablere fleire velfungerande organisasjonar som dannar gode faglege nettverk." Slik setningen står nå, ser det ut som om det er organisasjonene som er opphavet til nettverkene. Vi vil derimot argumentere for at organisasjonene har blitt dannet på grunnlag av nettverk som allerede eksisterte, og at organisasjonene er del av en profesjonaliseringsprosess hvor de uformelle nettverkene innen fagfeltene har fått en organisert struktur. Derfor mener vi setningen heller bør være: *På bakgrunn av fagleg gode nettverk har kultur- og kunstlivet lukkast med å etablere fleire velfungerande organisasjonar*.

Lenger ned i samme avsnitt, skrives det at det er en utfordring å gjøre Bergen og Hordaland attraktivt for kunstnere og kulturarbeidere å bosette seg. Vi som bor i Bergen oppfatter kunstmiljøet her som svært vitalt og attraktivt å være del av, og i stadig vekst. Bergen kommune viser med sin kunstplan at de tar kunstnere og det profesjonelle kunstfeltet på alvor, noe som ikke i samme grad gjelder for

resten av fylket. Vi forslår at setningen endres til: *Sjølv om kunstnarar og kulturarbeidarar gjerne busett seg i Bergen, er det ei utfordring å gjere andre delar av Hordaland til eit attraktivt område å bu og arbeide i.*

Videre i kapitlet ønsker HFK å legge til rette for felles løsninger (og grenseoverskridende samarbeid) i det profesjonelle kulturlivet og institusjonene. Kunst- og kulturinstitusjoner er i stor grad del av det profesjonelle kunstfeltet, og vi ser ikke den store motsetningen her mellom det profesjonelle og det institusjonelle. Her bør det tydeliggjøres at det er samarbeid mellom det frie profesjonelle kunstfeltet og institusjonene man mener. Vi vil også påpeke at felles løsninger ikke alltid vil være relevant for ulike parter, og at grenseoverskridende samarbeid kanskje er best når det oppstår som en naturlig del av en prosess, og ikke instrumentelt.

Innsatsområde 12: Internasjonalisering

Internasjonalisering er sentralt når man setter seg fore å bli Europas ledende kulturregion. Men ledende på hvilke premisser? Nederst på side 39 ser HFK sin rolle i å utvikle og støtte oppunder regioner, kommuner og samtlige kulturfelt omfattet av planen, og å etablere- og støtte oppunder partnerskap og prosjekt som er tjenlig for kulturlivet og kommunene selv. Som vi forstår dette, skal det lyttes til kunst- og kulturaktørens egne ønsker og premisser i de ulike kommunene. På neste side (40) nevnes regioner som HFK selv har knyttet vennskapsbånd til. På hvilke måter er disse vennskapsregionene tjenlig for kulturfeltet eller kommunene selv? Vi stiller spørsmål ved om HFK vet hva som er tjenlig for profesjonelle fagfelt innen kunst- og kulturlivet, og om hvorvidt kulturlivet her brukes instrumentelt for å ivareta regionssamarbeid, snarere enn å etablere faglig optimale samarbeid med regioner som kunstfeltet selv retter seg mot. Dette bør være en forutsetning hvis målsetningen om å bli ledende i Europa skal nås. Når det videre i kapitlet legges opp til utvikling og etablering av gjestekunstnerordninger og utveksling, bør det lyttes til de som faktisk skal utveksles – det er de som vet hvor de gode samarbeidene vil være.

I handlingsplanens Innsatsområde 12 vil for eksempel samarbeidspartnere for punkt C. *Informere og rettleie om internasjonale program og støtteordninger*, være institusjoner og organisasjoner som allerede har denne erfaringen. I tillegg til de som er listet opp mener vi *eksisterande gjestekunstnarordningar* kan legges til. Det samme kan med fordel legges til i punkt D. *Utteksling av kunstnarar og kulturaktørar*.

Innsatsområde 27: Kunstløft – det profesjonelle kunstfeltet

Vi bemerker oss at målet for innsatsområdet identifiserer, med rette, at det profesjonelle kunstfeltet må styrkes hva gjelder vilkår for kunstproduksjon, visning/framføring og formidling av kunst. Vi er også enige i at bedre vilkår er tiltrengt i hele fylket. Et mål som nevnes er at regionen skal ha et bærekraftig og levende kunstliv med komplette verdikjeder. Vi stiller spørsmål ved hva som er bærekraftig kunst/kunstliv versus kunst/kunstliv som ikke er bærekraftig. Vi undrer oss også over hva komplette verdikjeder på kunstfeltet innebærer, og er dagens status at vi opererer med ukomplette verdikjeder? Generelt mener vi vårt felt er godt beskrevet. Men det har også sneket seg inn noen slike vage formuleringer, og påstander som vi ikke kjenner oss igjen i.

Vi ser positivt på at HFK ser Hordaland kunstsenter som en av sine prioriterte kunstinstitusjoner, og at HFK i tillegg til finansiell støtte også skal bidra med kompetanse og nettverk, samt med faglig og politisk engasjement. Det er ambisiøst, og vi lurer på om det er noe vel ambisiøst at dette gjelder *alle* kunstinstitusjoner i regionen, slik andre avsnitt på side 50 innledes. Vi anerkjenner fokuset på et

sterkt og selvstendig kunstliv i regionen, men mener at setningen i avsnitt tre er for vag slik den nå fremstår. Vi foreslår å endre setningen "I planperioden er det ei målsetting å styrke det fylkeskommunale engasjementet for å videreutvikle eit sterkt og sjølvstendig kunstliv i regionen" til *I planperioden er det ei målsetting å videreutvikle det sterke og sjølvstendige kunstliv i regionen*. Beskrivelsen av de ulike aktørene i det profesjonelle kunstfeltet midt på side 50 virker noe klumpete, og viser til en størrelsesorden hvor det selvorganiserte feltet havner "mellom" institusjoner og organisasjoner. Dette er ikke alltid tilfelle, og vi foreslår at setning en og to i avsnittet slås sammen og endres til: *Det profesjonelle kunstfeltet er både institusjonelt og individuelt, og mange prosjekt og grupper er kunstnerinitierte og selvorganiserte.*

Videre konstateres det at HFKs satsning på feltet i stor grad har gått via institusjoner (som er viktige, eller på tross av underfinansiering men med idealisme har blitt profesjonelle nyskapere), og at det ikke har vært rettet fokus på enkeltkunstnere. Vi kan heller ikke finne konkret satsning på kunstnere eller på kunstproduksjon i den nye planen. Kunstproduksjon virker mer som et middel for synergieffekter og kompetanseheving, enn et faktisk satsningsområde. Hvorfor unngår HFK å faktisk satse på kunstproduksjonen og kunstnere, som er innholdsleverandører for hele den såkalte verdikjeden? Kompetanseutvikling og andre synergieffekter følger med kunstproduksjon, men uten kunstproduksjonen oppstår ikke disse effektene. Kunstneres vilkår for å produsere kunst handler om midler til å realisere prosjekter. Dette viser også HFK forståelse for i neste avsnitt i innsatsområdet på side 51. Det konstateres at kunstnerisk virksomhet har et skjørt næringsgrunnlag, og at dette også var konklusjonen i Kulturutredningen 2014. Det ytres også bekymring over den politiske dreiningen nasjonalt mot mer sponsorvirksomhet på kunst- og kulturfeltet. Allikevel kan vi ikke se at kulturplanen tar ansvar eller oppgjør med de fakta den slår fast. I Handlingsprogrammets *Innsatsområde 27: Kunstløftet – det profesjonelle kunstfeltet* ser det ut til at punkt C har falt ut. Vi mener punktet skal inn igjen i programmet, med følgende ordlyd: *C. Styrke vilkåra for kunstproduksjon gjennom økte tilskudd til kunstnarar og prosjekt, samt støtte opp under tiltak for produksjonslokaler.* Dersom punkt C ikke skal inn igjen i programmet, foreslår vi å bytte ut ordlyden i punkt B med den foreslåtte over.

I siste avsnitt hevdes det at kan være vanskeligere å livnære seg som kunstner i Bergen enn i Oslo, ikke minst av økonomiske årsaker. Vi er usikre på om dette er noe vi kjenner oss igjen. I Oslo er det mange flere som lever av kunsten sin enn i Bergen, men det er også desto flere som ikke gjør det. Når likhetstegnet så trekkes mellom Bergen og andre kommuner i Hordaland, er vi heller ikke sikre på om det forholder seg slik. I neste setning slås det fast at fylkeskommunen skal ha en kulturpolitikk som legger til rette for at det skal være mulig å leve som kunstner overalt i fylket. Dette mener vi er en god og viktig ambisjon. I siste setning slås det samtidig fast at samfunnet skal ta seg råd til å utvikle også det smale kunstneriske språket. Vi ser ingen motsetning mellom muligheten til å arbeide som kunstner i hele fylket og at det skal være mulig å arbeide med smal kunst. Derfor mener vi den siste setningen kan endres til: *Kulturplanen slår også fast at fylkeskommunen skal ta seg råd til å satse på det smale kunstnarlege språket.*

Vi ser positivt på ideen om gjestekunstnerordninger internt i fylket, som foreslått på side 51, og tror at dette kan bidra til å styrke regionen som kunstfelt. Vi ser en slik ordning i sammenheng med internasjonale gjestekunstnerordninger, da vi også oppfatter at kunstlivet i Hordaland er internasjonalt, slik planen slår fast. Derimot lurer vi på hva det menes med at "(å) jobbe uten grenser har verdi i seg sjølve"? Har det sneket seg inn en floskel om kunstens egenverdi, som nå har blitt direkte overført til å være del av et internasjonalt kunstfelt? Og vi lurer på hvordan det å jobbe uten grenser dessuten kan bidra til at kunstnere klarer seg i større grad uten norske offentlige midler, slik det konstateres i siste ledd av setningen. Hvis internasjonalisering er noe HFK vil satse på i planperioden, så må det satses med midler. Det er en fallitterklæring å hevde at kunstnere som

jobber internasjonalt ikke trenger offentlig støtte fra Norge, og dessuten å bruke det som argument for at internasjonalisering av kunstfeltet i Hordaland er et mål. Vi foreslår at hele den omtalte setningen slettes i sin helhet.

I samme avsnitt ønsker HFK å spille en rolle i kompetanseheving og veiledning for kommuner og organisasjoner som driver eller ønsker å drive residencies og gjesteatelier. Vi stiller spørsmål ved om HFK er riktig instans for slik kompetanseheving og veiledning, eller om det heller er kommuner og organisasjoner som allerede har denne erfaringen og kompetansen som burde få spille denne rollen. Det kan med fordel legges til at eksisterende gjestekunstnerordninger skal være samarbeidspartnere i tiltak E under innsatsområde 27 i handlingsprogrammet.

Til sist vil kommentere forslaget om prosentvis avsetning til kunst i samferdselsprosjekt. Vi mener forslaget er ambisiøst, og vi ser det som en god og realistisk utvidelse av den tilsvarende ordningen KOROs forvalter med prosentvis avsetning til kunst i nye offentlige bygg. Det kan tydeliggjøres at den nye ordningen skal tilsvare samme prosentvise avsetning som for nye statlige bygg, og at denne prosenten skal komme over samferdselsbudsjettet. Som det nevnes i *Innsatsområde 1. Endringer i busetnad og infrastruktur punkt H. Kunst i landskap og offentlig rom*, er Hordaland kunstsenter en viktig samarbeidspartner for utviklingen av og gjennomføringen av dette. Kunstsenteret har kompetanse fra KOROs eksisterende ordning, og kan sikre at faglig kvalitet og integritet ivaretas i alle ledd. Vi ser også positivt på at HFK ønsker å utvikle kunstsenteret som en støttespiller for kommuner som ønsker å gjennomføre kunstprosjekter i offentlig rom generelt.

Forslag til konkrete tiltak

Som vi har nevnt er planen visjonær, men har få konkrete tiltak som følger opp visjonene. Derfor foreslår vi følgende tiltak:

1. Kunstnerstipendene økes i antall og størrelse

5 kunstnerstipend á kr. 25.000,- er ikke en reell satsning, slik ordningen er nå. Antall stipend må økes, og størrelsen likeså. Og hva med å ha ett stort arbeidsstipend, tilsvarende statens og Bergen kommunes på ca. kr. 200.000,-? Antallet store stipender kan økes gradvis, for eksempel opp mot 5 innen 2020. Alle kunstnerstipendene vil bli mer ettertraktet, og vil dessuten være noe HFK kan være stolte av.

Per i dag honoreres ikke de faglige komiteene som vurderer søknadene godt nok. Komiteene gjør en faglig vurdering for HFK, som også gir legitimitet til stipendene. Vi mener HFK må betale for den jobben som blir gjort, slik at hvert komitemedlem honoreres etter statens eller fylkeskommunens satser for godtgjørelse i utvalg. Vi vil samtidig understreke viktigheten av at fagorganisasjonene vurderer søknadene, da det sikrer en demokratisk prosess og gir legitimitet blant kunstnerne som søker.

2. Direkte pengeflyt til kunstproduksjon – individ og institusjon

I stedet for å kanalisere støtte innen kunstfeltet via institusjoner foreslår vi å opprette en egen prosjektstøtteordning. Den eksisterende støtteordningen *Allmenne kulturformål* kan med fordel deles opp strukturelt, tilsvarende HFKs anerkjennelse av at amatør- og profesjonell virksomhet har ulike behov. Prosjektstøtteordningen for profesjonell kunst skal kunne søkes av både kunstnere/grupper og institusjoner.

3. Internasjonale og tverregionale midler til utveksling, nettverksbygging og gjestekunstnerordninger

Vi foreslår en støtteordning for institusjoner, organisasjoner, kunstnere/grupper og andre som driver gjestekunstnerordninger. Ved at denne er både internasjonal og tverregional kan både nettverket innad i regionen styrkes, samtidig som det blir støttet opp under internasjonalt samarbeid. Det er viktig at denne ordningen er så åpen som mulig, slik at aktører kan arbeide fleksibelt og dynamisk.

4. Kulturelt Utviklingsprogram (KUP-midlene) videreføres og styrkes

Det er bemerkelsesverdig at KUP-midlene ikke nevnes i kulturplanen, fordi den er en allerede eksisterende ordning som treffer bredt og godt på hele kunst- og kulturfeltet. Vi mener den kan bli enda bedre om den styrkes, og samtidig er noe mer fleksibel i forhold til hva som defineres som "prosjekt". Mange gode tiltak, kanskje spesielt på kunstfeltet, har en tidshorisont på flere enn tre år, selv om det er uvisst hvordan prosjektet faktisk utvikler seg over tid. KUP-midlene kan her fungere som en effektiv og god fødselshjelper i en oppstartsfasen. Dette krever bare at det åpnes opp for å støtte prosjekter som ikke nødvendigvis er 1-3-årige, men som kan argumentere for at midlene er tiltrengt i denne perioden.

Vi mener også at det må ryddes i programområdene for hver periode, som vi tidligere også har påpekt. For 2014 er for eksempel programområdene definert som *Kunsten i samfunnet*, *Samarbeid*, *Nyskapende formidling* og *Kompetanse*. I tillegg skal det i programperioden også skal satses på tiltak som styrker Hordaland sin identitet/kultur, herunder kystkulturen. Vi mener at det ikke skal legges slike innholdsmessige politiske føringer til grunn for tildeling av KUP-midlene.

Vi ser frem til videre samarbeid med Hordaland fylkeskommune om å sette de gode visjonene ut i livet!

På vegne av Bildende Kunstneres Forening Hordaland (BKFH),

Erik Friis Reitan (nestleder)

Vilde Salhus Røed (leder)

BKFH er en faglig sammenslutning av ca. 250 profesjonelle billedkunstnere i Hordaland. Foreningen ble etablert i 1931 og er tilsluttet den nasjonale paraplyorganisasjonen Norske Billedkunstnere (NBK). BKFHs formål er å bidra til bedring av rammevilkårene for det å arbeide som kunstner, samt å bidra til økt kunnskap om og bruk av samtidskunst.